

M.S. സംസ്കൃതനിबन्धരചന

വിഷയം :- "ഭാരതീയവിജ്ഞാനപരമ്പര"

"उत्तरं यत् समुद्रस्य
हिमाद्रेश्चैव दक्षिणम् ।
वर्षं तद् भारतं नाम
भारती यस्य सन्ततिः॥"

(विष्णुपुराणम्)

ലോകരാഷ്ട്രാणां मध्ये प्रथमगणनीयं गणतन्त्र-जनायत्त-
-राष्ट्रं भवति भारतम् । विविधवर्णीयाः विविधभाषावक्तारः
नाना संस्कृतिभूषितिः नानावि नानावेषभूषिताश्च अत्र
हाकोदरं आतरः इव साहोदर्येण निवसन्ति । भारतीयानां
अस्माकं इदृशस्वभावस्य वैशिष्ट्यं भारतीयानां विज्ञान-
सम्पदः पोषणेनेव इति न संशयः । पुराकालादेव भारतं
विश्वगुरुत्वे स्थापयितुं या विज्ञानपरम्परा आसीत्
तस्याः कालातिवर्ती प्रवाहः ताव अद्यतनी भारतस्य
वैश्विक मुखमुद्रा इति चिन्तयामि । अस्मिन् निबन्धे
तस्याः अद्वितीयायाः भारतीयविज्ञानपरम्परायाः विषये
मम चिन्तान् अत्र प्रस्तोष्यामि ।

प्रपञ्चं विद्यमानानां सकलजीवजातीनां मध्ये
मानवः बुद्धिकुशलतया नैपुणीनां आदरणेन तथा विज्ञानस्य
स्वीकारेण संरक्षणेन संवेदनेन च उत्कृष्टतमः जीवविशेषः
अस्ति। आजितविज्ञानस्य संवेदनेन उपयोगेन च सः कालानुसारं
सीमातिरिक्तं लोक्यं अपि स्वीचकार। भारतीय विज्ञानं,
प्रथमतया प्रपञ्चे विज्ञानस्य प्रवाहस्य प्रारंभादेव अत्युन्नतं
विशालं च आसीत्। अद्यतनी सामाजिकमाध्यमादीनां
पूर्वमेव भारतस्य वैज्ञानिकमहिमा विश्वव्याप्य प्रसूता
आसीत्। उक्तं हि विष्णुपुराणे -

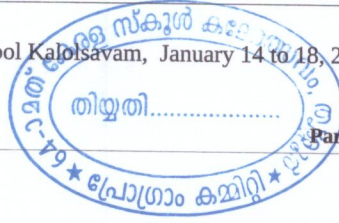
“अत्र जन्म सहस्राणां

सहस्रैरपि सतम!

कदाचिल्लभते जन्तुः

मानुष्यं पुण्यसञ्चयात् ॥”

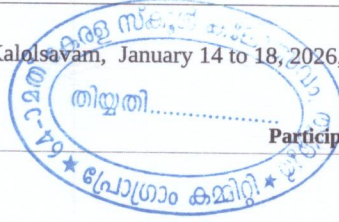
इति। अर्थात् यं मानवजी-
वनः दुर्लभं सौख्याय च गणयन्ति स्म अस्माकं पूर्वजाः इति।
तत्रापि च स्वभावपरिपूतया भारतभूमौ जन्मप्राप्तिः अशुलभा
नव वर्तते। अत्र भारतस्य महत्वं किमिति जिज्ञासायां, भारतस्य
महत्वं वै सहस्रजिह्वावता अनन्तेनापि वक्तुमशक्यम्।
अनादिकालात् अमरभूमिकायां अस्या आविर्भूताः अनङ्गुली-

गणनीयाः ऋषिवर्याः श्रेष्ठाः संस्कृतादि पौराणिकभाषाणां
उपसेवनं अज्ञानस्यान्धकारं पतितानां जनानां मनस्सु
विज्ञानस्य दीप्तिं प्रसारयामास ।

कालिदासश्चैव ऋषिभिः उपसेविता भारतीय-
साहित्यपरम्परा अपि तस्मिन् कालस्य भारतस्य प्रतिष्ठायाः
वर्तते । भारतीय इतिहासपुशणादीनां अध्ययनेन भारतीय-
शास्त्रसाङ्केतिकविद्यायाः व्याप्तिं अवगच्छामः । तातेषां
पौराणिकग्रन्थानां पठनात् भारतीयविज्ञानस्य अवगमनाय
यं विदेशेभ्यः पाण्डित्यामश्नेदातृते अनेके भारतं आनयन्तुः ।
उक्तमस्ति यत् भारतीय विज्ञानस्य सम्पदः अन्वेषणं च
आसीत् पौराणिकानां भारतसन्दर्शनाः इति ।

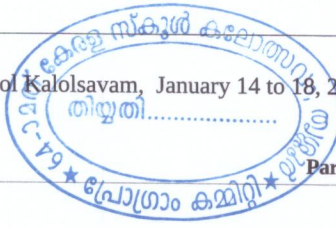
भारतीय विज्ञानस्य स्वरूपं ग्रन्थेभ्यः
भाषाभिः संस्कृतेभ्यश्च अवगन्तुं शक्नुमः । पुराकालादेव
यदा विश्वस्य अन्यसंस्कृतयः जीवनस्य विषयेषु व्याकुलाः
आसन् तदा भारतदेशः जीवनस्य व्यवस्थितरूपस्य
मार्गरेखानिमर्णे नीनः आसीत् । वशहमिहिरेण आर्यभट्टेन
आस्करेण च पुराकाले यानि तनानि आविष्कृतानि, तानि
पुनराविष्कर्तुं आधुनिकशास्त्रविज्ञानिकैः बहुदूरं ततस्थः
अस्तीति । चाणक्यादि नीतिमतेभ्यः प्रवर्दिता सा
परम्परा अद्यापि विश्वमानसे भारतस्य सांस्कृतिक

ഇന്ദ്രാക്ഷർ ലിഖിതാസ്തി। പരന്തു കാലക്രമേണ ഹിതിഹാസിക-
വിषയേഷ്വ; പരിണാമഭൂതാ സാ വിജ്ഞാനപരമ്പരാ ആധുനിക-
ലോകസ്യ ചർച്ചവിഷയേഷു വിചിത്രരൂപേണ അथവാ ബ്ലുനതയാ
പ്രതിപാദിതാ ഇതി ദൃഷ്ടു ശക്തുമഃ।

*ആധുനികതാ ഭാരതീയവിജ്ഞാനപരമ്പരാ ച।

അയം विश्वः आधुनिक वैज्ञानिकमण्डलेषु शीघ्रगामी
वर्तते। आर्जितज्ञानस्य उपयोगेन मानवः उदयादुदयं
यावत् नवीनसुखसौविध्यान् आविष्करोति।
जीवनस्य सुगमचलनाय प्रगत्यै च तस्य बाह्यानां
सुखसौविध्यानां संवर्धने सः नितरां लिप्तः वर्तते।
परन्तु अत्याधुनिकतायाः यन्त्रमाध्यमानां मध्ये भूतः अपि
सः आत्मसंश्लेषः नैवेति दृश्यते। शास्त्रसाङ्गिकैतिकप्रगतीः
तस्य जीवने विज्ञानस्य अग्रगण्यं स्वरूपं परिणामस्य
स्वरूपमिति अकरोत्। परन्तु भारतीयविज्ञानात्
तस्य पवित्रतया च प्रवर्धिताः जनाः आत्मसंश्लेषैः
जीवनमार्गदर्शने अपि सक्षमाः अवर्तन्ते। संस्कृतभाषायाः
पुण्यपुशतनत्वस्य महिमया पोषिता भारतीयाविज्ञानपरम्परा
आसीत् हिमाचलं मानविकतायाः मानविकमूल्यानां च

പ്രശ്നാദിനീ അസിന । ~~ഇ~~ ^{വിജ്ഞ} അതി ഭാർതീയ പരമ്പര സംസ്കൃത-
സംസ്കൃതാഃ മൂല്യഃ; പരിപുഷ്ടാ വിശ്വസ്യ മാതൃകാ അധ്യാസിന ।
അस्മിൻ അശാന്തവിശ്വ ശാസ്ത്രാനുമാനാനാ മध्ये അപി
മൂല്യശാഷണാദേവ അശാന്തി: വിരാജത । ഇകം ഹി വിഷ്ണുപുര-
മനുസ്മൃതാ അയത്

ഹതത ദ്വേഷപ്രസൂതസ്യ

സകാശാഭ്യജനമനഃ ।

സ്വം സ്വം ചരിത്രം ശിക്ഷണ

പൃഥിവിയാം സർവമാനവാ: ॥

ഇതി । അർത്ഥാദിസ്മിൻ പരമ്പര-

ജന്മപൂർവ്വേ പ്രാപ്തജന്മാനഃ; മാനവാ: ആത്മനഃ ജന്മസാക്ഷാത്കാശത

ഇതരേഷാമപി ജീവനമാർഗ്ഗവിശ്വാ: അസന് । തസ്മിൻ അവിപുരാതന

ഹവ കാലേ അസ്മാകം ജന്മമൂലം; ഗർഭിണി വിശ്വസ്യ കാലേ കാലേ

അപി അഹരിതാ അസിന - ഭാർതം വിശ്വഗുരൂത്വസ്ഥാനേ രാജമാനഃ

ദ്വേഷഃ അസിന । തസ്മിൻ കാലേ ഭാർതസ്യ ആത്മാ സംസ്കൃതഭാവധ

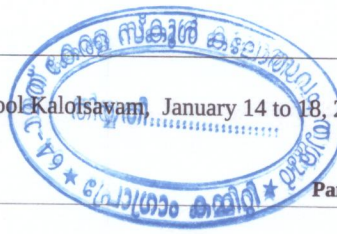
സ്ഥിതേ സ്ഥിതേ । വിജ്ഞാസംപദ്; സംരക്ഷണായ സംസ്കൃതഭാഷാധാ:

അന്യുജ്ഞതസ്ഥാനസ്യ വേദിഷ്ട്യം അനിർവ്വചനീയമാസ്തി । യത:

പ്രവൃത്തി വയം സംസ്കൃതാത് അസ്മാകം സംസ്കൃതാച്ഛ ദൂരേണാഭ്യാമ:

തത: ഭാർതസ്യ സ്ഥാനം സർവ്വതീമാത് പരിതം അർത്ഥതേ । അത:

ഭാർതീയസംസ്കൃതേ: സംസ്കൃതഭാഷാധാ: ച മാധ്യമേന ഭാർതസ്യ

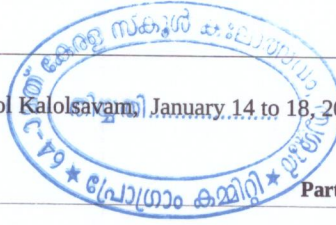
पुण्यां पुशतनीं विज्ञानपरम्परां आरतीयानां लोकजनतायाश्च
शान्तजीवनाय पुनरुज्जीवयिष्यामः।

* भारतीयविज्ञानसंरक्षणं धर्मस्य पुनस्थापनाय।

पूर्वमुक्तं

पूर्वं उक्तमिव आधुनिकतयाः मध्ये अपि
मूल्याणां सांस्कृतिक विज्ञानाच्च हव भूमौ मानवः आत्म-
सन्तुष्टिं आप्नाति। परन्तु पौराणिकभारते कः विशेषः
आसीत् आरतीयानां मूल्याधिष्ठितजीवनाय संभावयति
इति चिन्तायाः, सः विशेषः हवयः भारतं आरतीयान् च इतरेषां
विश्वे गणनया विशील्यते - सनातनः कालातिवर्ती च
धर्मबोधः।

अनेकपात्रधारी मानवः धर्मसंरक्षणसंवर्ते
कः धर्मः श्रेष्ठः कः धर्मः कालानुसारं उपगमनीयः इति
संशयेन अमिता दुःखितः भवन्ति। अत्रैव भारतीयविज्ञानसम्प-
त्तेन प्रवर्धमानस्य धर्मबोधस्य प्रासङ्गिकता वर्तते।
तत्वाचिन्ताभिः जीवनमार्गनिर्वाहभिः पश्यतमजीवनशैलिभिः च जीवनं धर्मपालनस्य उपदेशक-
तत्वात् आरतीयविज्ञानपरम्परां वर्धयति स्म। धर्मं रक्षयित्वा
तन्धर्मेण रक्षिताः भूत्वा हव जीवनं सन्तुष्टं करिष्यामः इति

भारतीयविज्ञानपरम्परायाः मुख्यतत्त्वेषु अन्यतमः अस्ति।
मानसिक-जीवनस्य सुगमाय शाश्वतिक-
मानसिक-सामाजिकस्वास्थ्यपालने चर्द्धा कृतचर्द्धाः
भारतीय-ब्रह्मणः आयुर्वेदादि आरोग्याधीष्ठित ग्रन्थेभ्यः
भारतीय वैद्यचिकित्सा अद्यापि उपयुक्ता अगामिनि
वंशावलीनां अद्वैत-हातत-तस्मिन् कालस्य
जनानां धार्मिकतायाः प्रति छव्या हाव वर्तते।

शास्त्र-साहित्य-तत्त्वादिभिः जीवनस्य,
अगामिनिवंशावलीनां मार्गदर्शनस्य दीपशिखाः भूत्वा
वैविध्यान्विता भारतीयविज्ञानपरम्परा अद्यापि भुवनं
पावयति, धर्मिक-धर्माधीष्ठितजीवनस्य प्रेरिका अपि भवति।

उपसंहारः

अनाभिज्ञाते पुराकाले कैश्चित् स्वर्गवासिभिः
भाषा विज्ञानपरम्परा - साहित्यस्य, धर्मस्य, शास्त्रस्य,
स्वास्थ्यस्य संस्कृतेः च प्रवाहिनी - प्रवर्धिता आसीत्।
परं अद्यत्वे यत्राऽहं वसामि तद् देशं अहं अनया परम्परया
तया कृतज्ञानेन च स्वर्गं कारिष्यामि इति चिन्तयामि।
भारतस्य विश्वगुरुत्वास्थापनेन
संस्कृतभाषायाः पुनरात्मसाकृत्वा, भुवने भारतीयविज्ञानस्य

64th Kerala School Kalolsavam, January 14 to 18, 2026, Thrissur

Item Code: 801

Participant Code: 053

ज्ञानराशय प्रभावः पुनरासाध्यते । ज्ञानिनः सन्तः जनाः
नौ के कविष्यतुष्णा परिम्पानं परस्परवैरभावं परित्यक्त्वा
साहादर्येण पुनरेकीभूताः विश्वमयं प्रशान्तविद्यास्थिति
तदर्थं- जयतु मे संस्कृतं
तेन जयतु मे भारतम् !!!

— शुभम् —

(Note: This page will be scanned to publish the article in schoolwiki. So, Write neatly. Don't fold paper. Don't write overleaf).